

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

КИРИДОН Алла Миколаївна,
доктор історичних наук, професор,
Київський славістичний університет

АЛАДІНА Олександра,
магістрантка спеціальності «Міжнародні відносини»,
Київський міжнародний університет

ГУСЕЙНОВА Олена,
магістрантка спеціальності «Міжнародні відносини»,
Київський міжнародний університет

Наукова розвідка висвітлює особливості розвитку країн Латинської Америки на сучасному етапі еволюції системи міжнародних відносин. Головна увага зосереджена на аналізі основних тенденцій сучасного розвитку латиноамериканського регіону.

Ключові слова: Латинська Америка, тенденції розвитку, міжнародні відносини.

XXI століття характеризується істотно новими рисами розвитку сучасних міжнародних відносин. Зростання кількості локальних війн, загострення етнічної та релігійної нетерпимості, політична нестабільність та нестримні процеси глобалізації обумовлюють риси нового світоустрою. Ринкова економічна модель, що протягом XX століття була основним механізмом відбудови післявоєнного світового господарства, втрачає свою ефективність на сучасному етапі розвитку нового міжнародного порядку. За умов глобалізації економіки діяльність людства вийшла за межі національно-державних кордонів, а новостворена система взаємозалежних господарських зв'язків не відповідає інтересам переважної більшості країн, що розвиваються [10].

Прорахунки світових фінансових інститутів та індиферентність держав до прогнозів аналітиків призвели до масштабної міжнародної кризи, першим етапом якої став крах фондової біржі наприкінці 2008 року, що й викликало спад національних економік за принципом доміно. Однак, не дивлячись на всю глобальність процесів, найбільших втрат зазнали США, так як фінансова криза максимально загострила і без того напружені відносини країни з рештою світу. Ще на зламі XX та XXI століть позиції Сполучених Штатів почали слабшати майже в усіх стратегічно важливих для них регіонах світу [18].

Так, наприкінці 1990-х років європейські країни починають активну розбудову власної автономної системи безпеки. З початку XXI століття Японія та Корея все більше наголошують на потребі виведення американських військ зі своїх територій. Але найбільш кардинально налаштовані країни Латинської Америки, які майже єдиним фронтом виступають проти імперської зовнішньої політики США. Таким чином, трансформація зовнішньополітичних векторів латиноамериканських країн стає черговим гвинтиком у формуванні нового світового порядку, зміщення полюсів тяжіння з Півночі на Південь. У геополітичному сенсі це означає фактичну міграцію політичної ваги від північно-західної цивілізації до країн, що розвиваються [13]. На відповідні особливості розвитку латиноамериканських країн у сучасних умовах все більшу увагу звертають дослідники [3; 6; 7; 8; 16; 19]. Мета наукової статті — визначення й аналіз головних тенденцій розвитку Латинської Америки в умовах кардинальних змін і еволюції міжнародних відносин з рубежу 80 – 90-х років XX ст.

Основними свідченнями цих зрушень є низка факторів. По-перше, в 2009 році головними донорами Міжнародного Валютного Фонду стають Японія та Китай, а не західно-атлантичні країни, як це було протягом XX століття. Крім того, у 2006 році Японія, Китай та Південна Корея дійшли згоди щодо поступового введення на своїх ринках єдиної азійської валюти, що в контексті сучасних міжнародних обставин може призвести до заміни долара у світових грошових розрахунках на новий еквівалент — АКЮ [15].

По-друге, на міжнародній арені з'являється нова політична сила у складі Росії, Індії, Бразилії та Китаю, так званий БРІК. В майбутньому ці країни можуть стати впливовішим політичним блоком завдяки об'єднанню значних інтелектуальних, господарських, енергетичних і військових потенціалів [8].

По-третє, регіон Латинської Америки послідовно закріплює свої позиції, як один з центрів впливу та

господарського зростання у біполярному світі, що проходить етап свого становлення. Це 33 незалежні держави з населенням 600 млн. чоловік, ВВП у більш ніж 2 трлн. доларів та об'ємом зовнішньої торгівлі приблизно у 1,2 трлн. доларів. Звичайно, на сьогодні жодна з країн Латинської Америки не входить до групи найпотужніших держав світу, але в сукупності цей регіон суттєво впливає на глобальну політику й економіку завдяки зростаючому господарському потенціалу, чисельному населенню, яке постійно збільшується, та значним покладам корисних копалин. Сучасний імідж Бразилії, як однієї з нових країн-гігантів, потужна зовнішньоторговельна експансія Мексики, значна вага агропромислового комплексу Аргентини та енергетичного комплексу Венесуели, загальноновизнані економічні успіхи Чилі — всі ці фактори зумовлюють зміцнення позицій латиноамериканського регіону на світовій шахівниці політики [12].

Більшість латиноамериканських країн вступила в XXI століття на хвилі глибоких зрушень у всіх без виключення сферах суспільного життя. Знакові зміни відбуваються як в економіці, так і у внутрішній та зовнішній політиці. Все це в сукупності створює вельми неординарну ситуацію, яка стрімко трансформує сталий політичний імідж Латинської Америки, відкриває перед її народами нові альтернативні перспективи, але, одночасно, породжує і додаткові виклики, на які латиноамериканські еліти і суспільства в цілому повинні дати переконливі відповіді. На сьогоднішній день у розвитку регіону чітко простежуються наступні тенденції:

1. зміна політичної орієнтації більшості країн регіону;
2. перегляд пріоритетів міжамериканських відносин;
3. проблема наркотрафіку у діалозі США – Латинська Америка;
4. нова динаміка інтеграційних процесів в середині континенту;
5. підвищення активності країн Латинської Америки на світовій політичній арені.

Починаючи з XIX століття більшість країн регіону орієнтувались на амбіційну зовнішню політику США, які, переслідуючи свої національні інтереси, неодноразово використовували політичний та економічний тиск на ці країни. З метою державного збагачення та перетворення регіону в сферу свого впливу, США часто ігнорувала позиції латиноамериканських урядів щодо встановлення власної моделі соціального, політичного, економічного та військового розвитку [1].

Однак 1990-ті роки стали поворотним етапом історії двосторонніх відносин. Цей період відзначився впровадженням під впливом США неоліберальних реформ у межах майже всього латиноамериканського суспільства. Новітні перетворення справили кардинальний вплив на економічний розвиток багатьох країн і призвели до глибокої диференціації соціальної структури [18]. Керуючись головними ідеями неоліберальної політики, уряди латиноамериканських держав несвідомо створили умови для виникнення невеликої групи осіб, які, виходячи із своїх приватних інтересів використовували національні багатства не на користь своєму народу, продаючи стратегічно важливі промислові об'єкти закордонним підприємцям. Таким чином вони змогли поставити під контроль економічно-соціальний вимір життя населення, що зумовило зникнення середнього прошарку суспільства та збільшення кількості бідних [1].

Наслідком цих глобальних процесів стало й поступове формування антиамериканських настроїв серед латиноамериканських народів. Тут найуразливіші елементи почали шукати підтримку серед радикально налаштованих політичних сил, що зумовило появу такого феномену, як «лівизна». Перемозі лівих сил у низці латиноамериканських держав передували зміни виборчого законодавства, а саме, перехід від непрямих виборів до прямого волевиявлення та реформи, які торкнулися формування виборчих округів [8].

Одна за одною країни Латинської Америки змінюють свою політичну орієнтацію в бік лівого радикалізму. Так, у Венесуелі в 1998 році до влади приходять Уго Чавес, за ним у 2002 році Інасіо Лула де Сільва в Бразилії, потім в Аргентині в 2003 р. Нестор Кіршнер (з 2007 р. його політику продовжує Кристина Кіршнер). Далі значні зрушення відбуваються в Уругваї, Панамі та Чилі. У Болівії в результаті потужного тиску знизу перемагає ліворадикальний лідер Ево Моралес, що представляє індіанську більшість населення. У Коста-Ріці державу очолює соціал-демократ Аріас. У Перу так само, як в Мексиці 2006 рік відмічений гострим політичним протистоянням. Так, у Мехіко, кандидат лівих сил Лопес Обрадор з малою різницею поступається Кальдерону, представникові правих. У тому ж році, цю естафету перехопили ліві в Нікарагуа та Еквадорі: у першому випадку переміг лідер сандіністів Даніель Ортега, в другому — близький Уго Чавесу економіст Рафаель Корреа. На початку 2009 року в Сальвадорі, як вважають експерти, на хвилі соціального протесту та безконтрольного зростання злочинності, до влади приходять кандидат від лівих сил Маурісіо Фунес [16] (проте на останніх президентських виборах у Панамі 3 травня 2009 року переміг політик консервативного спрямування мультимільйонер Рікардо Мартінелі [9]).

У лівих урядів багато спільних рис:

- усі вони прагматично ставляться до питань макроекономічної політики [1];
- намагаються знайти рівновагу між державою і ринком;
- роблять акцент на соціальні пріоритети, досягнення національного консенсусу та стабільності в суспільстві;
- ведуть боротьбу з бідністю і соціальною маргіналізацією, прагнуть реформувати соціальну сферу поступовими, обережними кроками;
- зберігають демократичні інститути, дотримуючись прав людини і захищаючи свої національні інтереси;
- прагнуть звести до мінімуму негативні наслідки глобалізації й інтеграції [3].

Проте не можна говорити про однорідність лівого управління в Латинській Америці. «Шкала лівизни» варіюється від ліберальної демократії до неприкритого популізму. Якщо уряди Чилі та Уругваю є прикладами впровадження більш ліберальної політики, а Венесуела і Болівія (при постійній присутності Куби) — представниками більш радикально налаштованих сил, то на даний момент Бразилія і Аргентина знаходяться між цими двома полюсами [12].

Однак, не дивлячись на розбіжності в політичних поглядах, ліві сили латиноамериканських держав дійшли консенсусу щодо зменшення залежності від північноамериканського капіталу та його військових структур, а також налагодження відносин із найбільш впливовими гравцями сучасної міжнародної системи. Теоретично, ці завдання можуть значно полегшитись з приходом до влади у США Барака Обами, відомого своїми ліберальними поглядами щодо потепління відносин між двома регіонами [19]. Проте на сьогодні факти свідчать дещо про інше.

Починаючи з президентської кампанії в США 2008 р. Латинській Америці не приділялося достатньої уваги, хоча Обама постійно критикував принцип свободи торгівлі та виступав проти укладення договору про вільну торгівлю з Колумбією. Відомо також, що він обіцяв збільшити американську економічну допомогу Латинській Америці. Офіційні кола в регіоні сподіваються, що його анти фритредерська позиція — не більше, ніж передвиборна риторика, бо в умовах світової фінансової кризи США навряд чи зможуть здійснити на практиці свої широкомасштабні плани.

Неоднозначною залишається й ситуація з Кубою, яка протягом більш ніж півстоліття перебувала під економічною блокадою США, що на сьогодні досить негативно відбивається на міжамериканських відносинах. Яскравим прикладом чого стала безрезультатність останнього самміту Америк, що мав місце 17-19 квітня 2009 року в Тринідаді і Тобаго. Через політичну маргіналізацію Куби в латиноамериканському регіоні, Нікарагуа, Болівія, Венесуела та Гватемала відмовились підписувати підсумкову декларацію без її участі.

Єдина поступка на яку погодився Президент США Барак Обама — це пом'якшення економічних санкцій США відносно Куби. Тепер громадяни США, що мають близьких родичів на Кубі, зможуть відвідувати їх не раз в три роки, як раніше, а щороку. Обама також заявив, що він готовий до діалогу з кубинськими лідерами, але, як і попередні президенти США, піде на повне зняття з Куби торговельного ембарго лише в тому випадку, якщо кубинський комуністичний уряд продемонструє свою готовність до демократії.

Однак ця позитивна тенденція — лише перший крок у вирішенні найгостріших проблем і суперечностей у двосторонньому партнерстві. Обамі необхідно координувати дії з боротьби з наркотиками з урядами країн Латинської Америки. Президент США визнав, що його країна є найбільшим споживачем наркотиків у світі. «Нарковійна» в Мексиці набуває запеклішого характеру, обертаючись кровопролиттям у багатьох прикордонних містах. Минулого тижня Washington Post повідомила: «З тих пір як на початку 2007 р. президент Феліпе Кальдерон направив війська і поліцію на боротьбу з картелями і корумпованими чиновниками, війна з наркотиками забрала більше 4500 життів».

Колумбійські наркотики стали в зростаючих об'ємах поступати на «споживчий ринок» у США. Найчастіше використовувалися канали перекидання кокаїну, героїну і марихуани через країни Центральної Америки, Карибського басейну і Мексику. Експерти і пропагандисти DEA (Поліції по боротьбі з наркотиками США) прагнули не акцентувати увагу «світової громадськості» на цих маршрутах. Політично вигідно було використовувати тему наркотиків для нападок на режими лівого спрямування. Представництва DEA, які діяли у Венесуелі, Болівії, Еквадорі й інших «ідеологічно недружніх» державах, вдавалися до проблематики боротьби з наркотиками для створення мінливого іміджу неприйнятних для адміністрації США урядів, звинувачення їх у таємному заступництві «наркогеррільє» і «наркобізнесу». Агенти DEA ставили під сумнів ефективність антинаркотичних служб у цих країнах, а нерідко свідомо перешкоджали їх роботі. Так, з 1999 року конгресом США було виділено на «План Колумбію» не менше 6 млрд. доларів. Проте підсумки його реалізації виявилися негативними. Незалежний від операторів DEA наркобізнес у Колумбії в 2008 році розширив посіви чагарни-

ку коки на 26% і збільшив виробництво кокаїну в своїх секретних лабораторіях на 16%. Щорічне виробництво кокаїну в країні «Планом» намічалось скоротити удвічі, тобто до 300 тонн. Не вийшло, цифра в 600 тонн фігурує в багатьох аналітичних документах по Колумбії за 2008-2009 рр.

На все це латиноамериканці не могли не реагувати. Першим припинив діяльність DEA в своїй країні президент Венесуели Уго Чавес. За його прикладом президент Болівії Ево Моралес зробив те саме. У Еквадорі Рафаель Корреа закриває в поточному році базу в Манте, яка подається американцями як регіональний центр по контролю за наркотрафіком. Болівійський лідер, виступаючи нещодавно в Національній академії поліції, був чіткий в оцінці співпраці з американцями: «Найгірше те, що DEA не боролася з наркотрафіком, а заохочувала його». Так було всі 30 років діяльності DEA в Болівії. Моралес нагадав, що американці використовували доходи від реалізації болівійського кокаїну для фінансування брудної війни загонів контраст у Центральній Америці. Практично всі великі фабрики по виробництву наркотиків в департаменті Санта-Крус знаходилися під заступництвом DEA.

Важливим елементом впливу на тенденції розвитку Латинської Америки виступає зацікавленість США в регіональній енергетичній сфері. Так, усе більшу роль з точки зору нафтових інтересів США починає відігравати Колумбія. США прагнуть скоротити свою залежність від близькосхідної нафти, і тому щоденний видобуток нафти в Колумбії зріс з 100 000 барелей у 1980 р. до 850 000 барелей — у 1999 р.

Через енергетичну зацікавленість США північноамериканський уряд протягом останніх років намагається створити єдиний економічний простір з країнами Латинської Америки. Однак головні актори регіону, не задоволені вимогами північноамериканської політики, все більш орієнтуються на латиноамериканську інтеграцію. Наприкінці ХХ ст. починається масивна кооперація та побудова спільних інституцій з метою співпраці та підтримки розвитку економік. Не дивлячись на те, що за приклад була взята модель побудови Європейського союзу, країни Латинської Америки мають набагато більше шансів інтегруватися не тільки на економічному, але й на політичному рівні. На відміну від ЄС, цей регіон у культурному, традиційному, політичному й історичному відношеннях представляє собою більш монолітне об'єднання [17].

Неодноразово латиноамериканці намагалися об'єднати свої зусилля для побудови міцної та стабільної економічної системи на континенті. У цьому напрямі вже було зроблено декілька спроб. Остання з них — це створення представниками 12 країн Південної Америки політичного і соціально-економічного блоку Південноамериканська співдружність націй (далі CSN), який повинен утворити спільний ринок з єдиними правилами, відповідно до яких велася б торгівля з рештою світу [4]. А з часом у громадян нового союзу повинні з'явитися ідентичні паспорти, валюта, парламент і суд. Блок CSN був створений на основі двох основних торговельних організацій регіону — Співдружності Анд, куди входять Болівія, Колумбія, Перу, Еквадор і Венесуела, та Південноамериканського спільного ринку (далі Меркосур), до якого належать Аргентина, Бразилія, Парагвай і Уругвай. Окрім цих країн, у CSN увійшли Чилі, Суринам і Гайана [14].

Найрадикальнішою була ініціатива Уго Чавеса та Фіделя Кастро, які на противагу ідеї США щодо створення зони вільної торгівлі, в 2004 р. заснували організацію Боліваріанська альтернатива для Америк (далі ALBA), членами якої стали Венесуела, Болівія, Куба та Гондурас. Це стало першою хвилею консолідації радикально налаштованих латиноамериканських країн [4]. На останньому саміті ALBA 16 квітня 2009 року Уго Чавес запропонував ввести з січня 2010 року єдину валюту для Латинської Америки, яка буде мати назву сукре. В умовах фінансової кризи багато країн, що розвиваються, запропонували створити чи єдину резервну світову валюту, чи декілька регіональних валют.

Іншою характерною рисою ХХІ століття є посилення боротьби за енергоресурси між державами, які виснажили власні сировинні запаси, та тими, що переслідуючи національні інтереси, консервують власну сировину і надають перевагу імпорту іноземних нафти та газу. Тому багатий на корисні копалини регіон Латинської Америки набирає все більшого стратегічного значення для головних акторів міжнародних відносин. Вже сьогодні цей регіон сприймається не тільки як постачальник продукції аграрного сектору та легкої промисловості, але й як перспективний партнер в інвестиційній співпраці, енергетиці, космічній, атомній і військово-технічній сферах [11].

Постійне втручання США у внутрішні справи країн Латинської Америки за допомогою військових та економічних факторів змусило країни регіону розпочати активну співпрацю з Китаєм, Росією та Євросоюзом [3; 5].

Відповідно до затвердженої президентом Росії Д. А. Медведевим Концепції зовнішньої політики, розвиток політичної, торгово-економічної та культурної співпраці з латиноамериканськими державами входить до розряду пріоритетів міжнародної діяльності. В квітні 2004 року було підписано міжурядову угоду Росії та Перу щодо співпраці у військово-технічній сфері. Це стало основою розвитку взаємовигідних зв'язків у цьому напрямку, включаючи модернізацію військової техніки, що була до-

ставлена раніше [2].

На початку грудня 2008 року ВМС Росії провели спільні з Венесуелою навчання та вперше з 1991 року відвідали Кубу. У політичних та інформаційних колах ця акція Росії в західній півкулі була розцінена як демонстрація Москвою сили Вашингтону. Крім того, об'єм товарообігу між Росією та Латинською Америкою щороку зростає на 25-30% [15].

Окрім зміцнення військової співпраці з латиноамериканськими країнами, Росія також приділяє велику увагу енергетичній кооперації з цими державами. Деякі країни Латинської Америки - Венесуела, Болівія і Еквадор — володіють багатими запасами нафти і природного газу. І якщо Росія поглибить енергетичне співробітництво з ними і створить організацію на зразок газового ОПЕК, підсиливши свій вплив в енергетичному питанні, то козирів у Росії в протистоянні США і Європі, природно, стане більше. У випадку якщо стосунки між Росією і західними країнами не зазнають істотного поліпшення, боротьба між США і Росією за вплив в цьому регіоні стане жорсткішою [11].

У тому ж 2008 році у Лімі Д.А. Медведєв взяв участь у самміті країн Азіатсько-тихоокеанського економічного співробітництва. Інший учасник самміту — глава КНР Ху Цзін'яо заявив, що Китай та Південна Америка вже стали надзвичайно близькими друзями і партнерами [3]. Він також відвідав Кубу, де підписав ряд економічних угод і зустрівся з Раулем та Фіделем Кастро. Як відзначає Associated Press, Китай є другим за значенням (після Венесуели) торговельним партнером Куби, а його загальний товарообіг з країнами Латинської Америки з 2000 по 2007 р. виріс з 10 до 103 мільярдів доларів [12].

Загалом КНР здійснила величезні капіталовкладення в Венесуелу (більш \$500 млн.) і на Кубу (біля \$500 млн.), переслідуючи при цьому різні завдання, пов'язані з енергетичною безпекою (Венесуела) або чисто політичні (Куба). Крім того, у вересні 2008 року Уго Чавес побував у Пекіні й домовився про надходження 24 військових літаків К-8. У ході цього візиту Венесуела та Китай також досягли згоди щодо розширення співпраці в енергетичній сфері. Вже на сьогодні Каракас постачає Пекіну по 500000 барелей нафти на добу, а до 2012 року ця цифра зросте до мільйона барелей [3].

Інтерес Європейського союзу до Латиноамериканського регіону зумовлений історичним розвитком їх відносин. Культурно-політичні зв'язки Іспанії та Португалії в контексті сучасних міжнародних перетворень все більш актуалізуються, особливо з огляду на прихід до влади в Іспанії політичних сил лівого спрямування. Країни-члени ЄС є мабуть найбільш зацікавленими в сировинному потенціалі своїх іспаномовних партнерів. В умовах виснаження власних ресурсів корисних копалин та газової кризи 2009 року, коли надійність Росії як постачальника похитнулася, Європейський Союз починає активний пошук нових більш стабільних партнерів у цій галузі [19].

Загалом можна виокремити такі найважливіші тенденції розвитку країн латиноамериканського регіону на сучасному етапі еволюції системи міжнародних відносин.

Перша — полівітня політичного спектру країн Латинської Америки.

Друга — поглиблення соціального розшарування та суспільної структуризації, у тому числі і під впливом світової фінансово-економічної кризи.

Третя — посилення антиамериканських настроїв.

Четверта — зростання ролі енергетичного чинника.

П'ята — зростання впливу наркоторгівлі на всі сфери суспільного життя.

Шоста — зміцнення відносин з новими потужними міжнародними акторами (Росія, Китай, ЄС).

Сьома — Латинська Америка займає все важливіше місце у світових геополітичних процесах.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Баллаев А. Неолиберальный тупик / А.Баллаев // <http://www.archipelag.ru/geoeconomics/global/fight/deadlock/>
2. Боливарианский проект и перспектива российско-венесуэльского партнерства / Отв. ред. В. М. Давыдов. – М.: ИЛА РАН, 2005. – 58 с.
3. Даремблом Х. Латинская Америка: лавина проблем / Х. Даремблом // <http://www.geopolitics.ru/common/publics/108.htm>
4. Интеграционные объединения Латинской Америки // <http://books.efaculty.kiev.ua/mek/2/g9/8.html>
5. Интервью главного редактора журнала «Латинская Америка» В. Е. Травкина с министром иностранных дел РФ С. В. Лавровым // <http://www.ilaran.ru/?n=543>
6. Костерев А. Латинская Америка – новый полюс мира, 20 апреля 2009 г. // <http://www.otechestvo.org.ua/phprint.php>
7. Латинская Америка в контексте глобального финансово-экономического кризиса (круглый стол в Институте Латинской Америки) // <http://www.ilaran.ru/?n=554>
8. Латинская Америка: возвращение на авансцену мировой политики // МЭМО. – 2007. – № 1. – С. 84-95.
9. На президентских выборах в Панаме побеждает владеец сети супермаркетов // <http://lenta.ru/news/2009/05/04/panama>
10. Нартов Н. А. Геополитика: Учебник для вузов / Н. А. Нартов. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 359 с.
11. Николаева Л. Б. Нефть и национальные интересы / Л. Б. Николаева // Латинская Америка. – 2005. – № 1. – С.17-23.
12. Одессер Ю. Латинская Америка – новый театр конфронтации? / Ю. Одессер // Partner-Nord. – 2008. – № 68. – С. 11-13.

13. Рашковский Е. Латинская Америка: в поисках собственной судьбы / Е. Рашковский // МЭМО. – 2003. – № 11. – С. 32-34.
14. Рогов С. М. США и интеграционные процессы в Западном полушарии // <http://www.iskran.ru/russ/rogov/moscow.html>
15. Солодкий С. Латинська Америка на порозі масштабної кризи / С.Солодкий // <http://www.day.kiev.ua/70235/>
16. Сударев В. П. Левый поворот в Латинской Америке. – М.: ИЛА РАН, 2007. – 216 с.
17. Черненко И. Ліворуч! Політичні тенденції Латинської Америки // Політика і час. – 2007. – № 5. – С. 46-50.
18. Ширяев Б. А. Внешняя политика США. Принципы, механизмы, методы: Курс лекций. – 2-е изд. / Б. А. Ширяев. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. – 442 с.
19. Яковлев П. П. Латинская Америка: меняющийся облик // http://www.perspektivy.info/oykumena/latinskaya_amerika_menyaiuschiiysya_oblik.htm

Киридон А. Н., Аладдина А., Гусейнова Е. Латинская Америка в современном мире: основные тенденции развития / Киевский славистический университет, Киевский международный университет.

Научная работа освещает особенности развития стран Латинской Америки на современном этапе эволюции системы международных отношений. Основное внимание сосредоточено на анализе главных тенденций современного развития латиноамериканского региона.

Ключевые слова: Латинская Америка, тенденции развития, международные отношения.

Kiridon A. N., Aladdin A., Huseynova E. Latin America in the modern world: the main trends of development / Kyiv Slavonic University, Kyiv International University.

Research highlights features of development of Latin America at the present stage of evolution of international relations. It focuses on analyzing the main trends of modern development of the Latin American region.

Key words: Latin America, trends, international relations.